

Vraag nr. 9
van 25 oktober 2000
van mevrouw PATRICIA CEYSENS

Verpleegkundigen – Vraag en aanbod

Naar verluidt, kampen de ziekenhuizen in ons land met een nijpend tekort aan verpleegkundig personeel. In verschillende ziekenhuizen moeten bedden worden "gesloten" omdat er te weinig verpleegkundig personeel aanwezig is.

In persartikelen is er bovendien sprake van een daling van het aantal studenten Verpleegkunde met 25 % het voorbije jaar. Andere bronnen hebben het dan weer over een stijging voor dit jaar.

Ook de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) ziet de verpleegkunde als een knelpuntberoep.

Volgens het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) echter zijn er dan weer geen langetermijntekorten te verwachten als evenveel jongeren blijven kiezen voor de verpleegkundige beroepen en als de A2-opleiding niet wordt afgeschaft.

Het is bijgevolg niet duidelijk of er nu al dan niet een tekort is met betrekking tot het aantal studenten Verpleegkunde, en of dit aantal voor problemen dreigt te zorgen in de toekomst.

1. Kan de minister cijfermateriaal meedelen over het aantal ingeschreven studenten Verpleegkunde sinds 1990, en zeker voor dit jaar ?

Welke conclusies trekt zij daaruit ?

2. Rijst er door de daling van het aantal studenten Verpleegkunde een probleem met betrekking tot de behoefte aan verpleegkundigen in de toekomst ?
3. Heeft de minister een verklaring voor de tegenstrijdige berichten die worden verspreid met betrekking tot de behoeften aan verpleegkundigen in de toekomst ?
4. Wordt er overleg in het vooruitzicht gesteld met haar Vlaamse en haar federale collega van Volksgezondheid om de problematiek met betrekking tot het tekort aan verpleegkundigen te bespreken ?

5. Worden er initiatieven genomen binnen het kader van de opleiding tot verpleegkundige ? Welke ?

Antwoord

I. Secundair onderwijs

1. Het secundair onderwijs in de verpleegkunde was tot en met het schooljaar 1995-1996 ondergebracht in het zogenaamd aanvullend secundair beroepsonderwijs (ASBO) ; na een tweejarige studieduur werd een brevet van assistent(e) en na een supplementair derde jaar een brevet van verpleger/verpleegster uitgereikt, hetzij in de ziekenhuisverpleegkunde hetzij in de psychiatrische verpleegkunde.

Sedert het schooljaar 1996-1997 worden de verpleegopleidingen gerangschikt op het niveau van de vierde graad van het voltijds beroepssecundair onderwijs ; de studieduur werd uniform op drie jaar gebracht, conform de Europese richtlijn en aanbeveling, en het brevet werd vervangen door een diploma.

Rekening houdende met deze structuur, ziet de globale leerlingenevolutie er als volgt uit :

Schooljaar	Aantal leerlingen
1989-1990	3.756
1990-1991	2.848
1991-1992	3.000
1992-1993	3.178
1993-1994	3.562
1994-1995	3.912
1995-1996	3.888
1996-1997	4.051
1997-1998	4.106
1998-1999	4.084
1999-2000	3.847

Voor het schooljaar 2000-2001 is nog geen betrouwbaar cijfermateriaal beschikbaar. Afgezien van een aantal schommelingen vertoont de regelmatige schoolbevolking over de ganse periode bekeken een vrij stabiel patroon.

Daarbij niettemin twee kanttekeningen :

- a) het plan van de voormalige federale minister van Volksgezondheid, de heer Colla, om verpleegkunde uitsluitend op het niveau van het hoger onderwijs te rangschikken en aan het secundair onderwijs nog slechts een oplei-

ding verzorging of logistieke hulp toe te vertrouwen, heeft heel wat onzekerheid gecreëerd en ongetwijfeld een nog steeds voelbare hypotheek gelegd op de instroom van leerlingen ;

- b) het akkoord dat de sector met de huidige federale minister van Volksgezondheid, mevrouw Aelvoet, heeft gesloten, voorziet in de mogelijkheid om over de diverse gemeenschappen én onderwijsniveaus heen een contingent van zeshonderd personen een opleiding verpleegkunde te laten volgen met behoud van wedde én vrijstelling van dienst (in de zorgsector).

Van dit contingent hebben meer dan tweehonderd geselecteerden voor het Vlaams secundair onderwijs geopteerd, wat uiteraard een positieve invloed op het leerlingenbestand uitoefent.

- 2. De signalen die ik tot op heden heb ontvangen en alle desiderata die mij werden geformuleerd, zijn gebaseerd op een structureel tekort aan verpleegkundigen, zelfs op langere termijn.

Ter zelfdertijd is het ook meer dan duidelijk geworden dat, hoewel de twee leerwegen (hoger + secundair onderwijs) opportuun blijven, het secundair onderwijs inhoudelijk dient bijgestuurd te worden op grond van een gewijzigd takenpatroon. Demografische en andere ontwikkelingen brengen met zich dat de secundair afgestudeerden niet enkel in de ziekenhuissector, maar ook in de rust- en verzorgingsinstellingen, in de thuiszorg en in andere zorgcentra worden tewerkgesteld. Daarnaast is het opsplitsen van de ziekenhuisverpleegkunde en de psychiatrische verpleegkunde niet meer houdbaar, hoewel de psychiatrische opleidingscomponent onverkort noodzakelijk blijft.

Eerstdaags zal dan ook met de vertegenwoordigers van de beroepssector en van de onderwijsinrichters overleg worden opgestart over een toekomstgericht nieuw leerprogramma.

- 3. Tussen de kabinetten Onderwijs en Volksgezondheid zijn er intussen al rechtstreekse contacten geweest rond de problematiek van een betere afstemming van vraag en aanbod van verpleegkundigen. Aan de geplande informatie- en sensibiliseringcampagne van Volksgezondheid, zal Onderwijs alle medewerking verlenen.

De overige initiatieven die werden genomen, en die hierboven al deels werden aangekaart, zijn :

- a) de handhaving en actualisering van het secundair onderwijs in de verpleegkunde, georiënteerd naar een specifieke leerlingendoelgroep ;
- b) de opname in het gewone onderwijscircuit van een groep vrijgestelden (werkzaam als niet-verpleegkundige) in de zorgsector, met bijzondere aandacht voor de eventuele toelating via de examencommissie secundair onderwijs ;
- c) de flexibiliteit inzake lesspreiding op dag-, week- en jaarbasis voor de verpleegscholen, waardoor professionele of gezinstaken en opleiding makkelijker kunnen worden gecombineerd ;
- d) de brug tussen het secundair en hoger onderwijs, met name de mogelijkheid om na een driejarige secundaire verpleegopleiding aangevuld met vijf respectievelijk tien jaar beroepservaring de graduaatsopleiding aan te vatten op basis van verkorte studieduur (beperkt tot twee respectievelijk één jaar).

Ik meen te mogen besluiten dat tijdens de huidige legislatuur de federale en gemeenschaps-overheden in dit land niets onverlet laten om, volkomen terecht, een kwalitatief hoogstaande zorgverstrekking te garanderen.

II. Hoger onderwijs

Het hogescholendecreet heeft het opleidingsaanbod aan de Vlaamse hogescholen hervormd. Wat de opleiding verpleegkunde betreft, werd de vroegere optie vroedvrouw omgevormd tot een zelfstandige basisopleiding vroedkunde en werd de vroegere optie sociale verpleging met een totale studieduur van vier jaar, omgevormd tot de optie sociale verpleegkunde binnen de driejarige basisopleiding verpleegkunde.

Een en ander heeft tot gevolg dat het vergelijken van de studentenaantallen vóór en vanaf het academiejaar 1995-1996 geen betrouwbare resultaten kan opleveren. Ik beperk mij daarom tot de studentenaantallen van de opleiding verpleegkunde sinds het hogescholendecreet.

Om de vergelijking zo zuiver mogelijk te houden, worden bij de studentenaantallen de studenten van het tot en met het academiejaar 1997-1998 afbou-

wende vierde jaar sociale verpleging en van de tot en met het academiejaar 1996-1997 afbouwende optie vroedvrouw van het oude regime niet meege-rekend.

Bij de diploma's worden de afgestudeerden in de optie vroedvrouw van het oude regime niet meege-rekend.

	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Eerste studiejaar	2.025	2.237	2.252	2.194	1.723
Tweede studiejaar	1.692	1.401	1.426	1.550	1.427
Derde studiejaar	1.629	1.723	1.451	1.438	1.452
Totaal	5.346	5.361	5.129	5.182	4.602
Aantal diploma's	1.553	1.621	1.437	1.351	997

De voorlopige cijfers voor het academiejaar 2000-2001 zijn als volgt :

Eerste studiejaar	1.639
Tweede studiejaar	1.132
Derde studiejaar	1.476
Totaal	4.247

Brugprogramma

Tweejarig programma	73
Eenjarig programma	842
Totaal	915

Vesofo-project

Driejarig programma	29
Eenjarig programma	2
Totaal	31

(Vesofo : Vereniging van de Sociale Fondsen – red.)

De cijfers tonen aan dat zowel het aantal studenten dat de opleiding verpleegkunde aanvat, als het aantal uitgereikte diploma's daalt. Het brugprogramma en het Vesofo-project zullen ertoe bijdragen dat het aantal gegradueerden in de verpleegkunde toeneemt. Weliswaar heeft enkel het Vesofo-project een stijging van het globale aantal verpleegkundigen tot gevolg. De cijfers wijzen er in elk geval op dat de aantrekkelijkheid van de opleiding ver-

pleegkunde voor generatiestudenten recentelijk gedaald is.

Uit de hierboven vermelde cijfers blijkt dat op korte termijn geen betekenisvolle daling van het aantal gegradueerde verpleegkundigen te verwachten valt. Het is vanuit het departement Onderwijs echter niet mogelijk om op langere termijn een uitspraak te doen over de convergentie tussen het aantal verpleegkundigen en de maatschappelijk-professionele behoeften.

De gegevens waarover ik momenteel beschik, laten niet toe om verklaringen te formuleren over tegenstrijdige berichten omtrent de behoeften aan verpleegkundigen in de toekomst.

De Vlaamse overheid volgt de problematiek van de knelpuntberoepen op, pleegt overleg en neemt initiatieven in het kader van de mogelijkheden waarover zij binnen de huidige reglementaire context ten aanzien van de hogescholen beschikt. Ik denk daarbij aan drie initiatieven die relevant zijn voor de verpleegkunde.

- a) De Vlaamse regering zal in het voorjaar 2001 een sensibiliseringscampagne organiseren met het oog op een grotere instroom in de opleiding verpleegkunde.
- b) De Vlaamse regering heeft op 30 juni 2000 het besluit goedgekeurd dat aan de afgestudeerden ASBO en vierde graad secundair onderwijs, richtingen verpleegkunde, toelaat om via een verkorte studieroute het diploma van gegradueerde verpleger/verpleegster te behalen.

Deze brugopleiding verhoogt weliswaar niet het aantal verpleegkundigen op zich, maar biedt een antwoord op de vraag van het beroepsveld naar meer gegradueerde verpleegkundigen. Meer gegradueerde verpleegkundigen betekent ook dat meer personen in aanmerking kunnen komen voor het verwerven van bijzondere beroepsbekwaamheden.

Dit brugprogramma past binnen een convenant dat afgesloten is tussen de federale minister bevoegd voor Volksgezondheid en de drie gemeenschapsministers bevoegd voor onderwijs.

- c) Het hogescholendecreet stelt dat vóór 1 mei 2002 een evaluatie moet plaatsvinden van het opleidingsaanbod aan de hogescholen. Deze evaluatie is in volle voorbereiding.

De maatschappelijke relevantie vormt een wezenlijk criterium binnen dit evaluatiegebeuren. De maatschappelijke relevantie uit zich niet enkel in de inhoudelijke congruentie van de opleidingen en de maatschappelijke behoeften, maar betreft ook de convergentie van het aantal afstuderenden en de maatschappelijke vraag.

De evaluatie zal daarom ontegensprekelijk indicaties verlenen in verband met het optimaliseren van vraag en aanbod inzake gediplomeerden. Op grond daarvan kan worden overwogen in welke mate de tussenkomst van de overheid opportuun is met het oog op het optimaliseren van de aantrekkelijkheid van de opleiding en het beroep van verpleegkundige.